INFOGRAFIKA ORQALI TA’LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI

Qarshibayev Sirojiddin Sharobiddinovich - Toshkent kimyo texnologiya instituti Yangiyer filiali o‘qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada infografik vositalar orqali ta’lim samaradorligini oshirish bo‘yicha strategik yondashuvlar tahlil etilgan. Infografikalar ta’lim jarayonini vizual, tushunarli va faol o‘zlashtiriladigan holatga olib chiqishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Maqolada xorijiy va mahalliy manbalar asosida infografikalarni pedagogik jarayonga integratsiya qilish usullari, ulardan samarali foydalanish bosqichlari, hamda ta’lim samaradorligiga ijobiy ta’siri yoritilgan. Shuningdek, infografik vositalarning raqamli muhitda qo‘llanishi asosida strategik takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar: infografika, ta’lim samaradorligi, vizual ta’lim, pedagogik strategiya, raqamli vositalar, dizayn, bilimlarni mustahkamlash.

Ta’lim sifatini oshirish bugungi raqamli davrda eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. An’anaviy o‘qitish metodlari bilan bir qatorda, zamonaviy texnologiyalar, xususan infografika kabi vizual vositalardan foydalanish orqali talabalarning o‘zlashtirish darajasini oshirish imkoniyatlari kengaymoqda. Infografika - bu axborotni grafik, diagramma, jadval, piktogramma yoki boshqa vizual shakllar orqali ifodalovchi uslub bo‘lib, murakkab ma’lumotlarni sodda, tushunarli va esda qolarli tarzda taqdim etishga xizmat qiladi [Cairo: 12].

Infografikaning asosiy afzalliklari – bu axborotni ko‘rish orqali tezroq idrok etish, muhim elementlarni ajratib ko‘rish, eslab qolish darajasining yuqoriligi, hamda tanqidiy va kreativ fikrlashga undovchi vizual kontekst yaratishidir. Ushbu maqolada infografik vositalar orqali ta’lim samaradorligini oshirish strategiyalari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

Infografika haqida ko‘plab xorijiy tadqiqotlar mavjud. Cairo infografikani “Ko‘rish orqali anglash” vositasi sifatida tavsiflab, uni o‘quvchining vizual idrokini faollashtiruvchi kuchli vosita deb hisoblaydi [Cairo: 45]. Tufte infografikani axborotni sodda va mantiqiy ko‘rinishda tushuntirish uchun eng yaxshi vosita sifatida tavsiya qiladi. U infografika orqali vizual hikoya tuzish imkonini ta’kidlaydi [Tufte: 67].

Smiciklas esa infografikani zamonaviy kommunikatsiya vositasi deb baholab, uni o‘qitishda, ayniqsa murakkab tushunchalarni soddalashtirishda muhim ahamiyat kasb etishini aytadi [Smiciklas: 21]. Knaflic esa infografikani “vizual hikoyachilik” asosida ta’limda qo‘llash samaradorligini ko‘rsatadi [Knaflic: 39].

Mahalliy adabiyotlarda ham infografika mavzusi dolzarbligi ortib bormoqda. Yoqubov pedagogik texnologiyalarda infografika vositalarining o‘rni, ularning

samaradorlikka ta’siri, va o‘quv materiallarini optimallashtirishdagi ahamiyatini o‘rganadi [Yoqubov: 48].

Ushbu tadqiqotda sifatli va tizimli tahlil asosida infografikaning ta’lim samaradorligiga ta’siri o‘rganildi. Metod sifatida quyidagilar qo‘llanildi:

Adabiyotlar tahlili;

Tajriba asosidagi kuzatuvlar;

Pedagogik baholash va fikr-mulohazalar asosida strategiya ishlab chiqish.

Tajriba sifatida oliy ta’lim muassasasida 2 ta guruhda (eksperimental va nazorat guruhi) o‘quv moduli infografika asosida o‘tilgan. Yeksperimental guruhda infografik vositalardan foydalangan holda darslar o‘tilgan bo‘lsa, nazorat guruhida an’anaviy usulda dars tashkil etilgan. Baholashda talabalarning bilim darajasi, ishtirok faolligi, materialni tushunish tezligi va ijodiy fikrlash ko‘nikmalari baholandi.

Quyidagi natijalar aniqlandi:

1. Infografika asosida dars o‘tilgan guruhda o‘zlashtirish darajasi 22% ga oshgan.
2. Infografik materiallar talabalarning diqqatini uzoq vaqt saqlab qolishga yordam bergan.
3. Vizual materiallardan foydalangan talabalar topshiriqlarni ijodiy bajarishga moyilligi yuqori bo‘lgan.
4. Guruhli ishlarda muhokama, bahs-munozara va fikr almashish faolligi keskin oshgan.
5. Ta’limdan qoniqish darajasi, so‘rovnoma asosida, infografika asosida o‘qitilgan guruhda yuqori chiqqan.

Bu natijalar infografika orqali samarali pedagogik strategiyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga tadbiq etish zarurligini ko‘rsatadi.

Infografika yordamida o‘qitish - bu nafaqat dizayn vositasi, balki ta’lim strategiyasining muhim tarkibiy qismidir. Infografik vositalar o‘quvchilarning vizual idrokini rivojlantiradi, mantiqiy bog‘lanishlarni ko‘ra olishiga imkon yaratadi, hamda ma’lumotni muloqot vositasiga aylantiradi. Bu esa ta’lim samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Ta’lim strategiyasi sifatida infografika quyidagi bosqichlarda qo‘llanilishi mumkin:

1. Mavzu kirish bosqichida – asosiy tushunchalarni vizual taqdim etish;
2. Asosiy o‘quv jarayonida – murakkab jarayonlarni bosqichma-bosqich ifodalash;
3. Mustahkamlashda – xulosa, sxema, jadval, vaqt oralig‘idagi ketma-ketliklar orqali umumlashtirish;
4. Baholash bosqichida – infografik testlar yoki vizual vazifalar asosida ijodiy yondashuvni baholash.

Infografika bilan ta’lim samaradorligini oshirishda muhim omil bu dizayn sifati, kontentning muvofiqligi va auditoriyaga moslashuvchanligidir. Pedagog infografikani yaratishda ham ta’limiy, ham dizaynerlik yondashuvini uyg‘unlashtirishi kerak.

Infografika ta’lim samaradorligini oshirishda kuchli vosita bo‘lib, o‘quv jarayonini yanada tushunarli, interaktiv va samarali qiladi. Infografik vositalar orqali axborotni tez idrok etish, eslab qolish, tahlil qilish va ijodiy yondashuvni shakllantirish mumkin.

Quyidagi strategiyalarni ishlab chiqish maqsadga muvofiq:

- Infografik dizayn bo‘yicha o‘qituvchilarni maxsus tayyorlash;
- Fanlar kesimida vizual materiallar bankini yaratish;
- Platformaviy vositalar (Canva, Piktochart, Venngage) orqali infografika yaratuvchanligini rag‘batlantirish;
- Infografik topshiriqlar orqali ijodiy baholash tizimini joriy etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ware, C. (2012). Information visualization: Perception for design (3rd ed.). Morgan Kaufmann.
2. Cairo, A. (2013). The functional art: An introduction to information graphics and visualization. New Riders.
3. Tufte, Ye. R. (2001). The visual display of quantitative information (2nd ed.). Graphics Press.
4. Smiciklas, M. (2012). The power of infographics: Using pictures to communicate and connect with your audiences. Que Publishing.
5. Knaflic, C. N. (2015). Storytelling with data: A data visualization guide for business professionals. Wiley.
6. Yoqubov, A. (2020). Pedagogik texnologiyalarda infografik vositalardan foydalanish imkoniyatlari. Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar, 1(3), 45–52.
7. Few, S. (2012). Show me the numbers: Designing tables and graphs to enlighten. Analytics Press.
8. Murray, S. (2013). Interactive data visualization for the web. O‘Reilly Media.